

Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma

A Study to Determine Tourism Students' Perspective on Educational Satisfaction and Future

Furkan BALTACI

Araş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi, (fbaltaci@akdeniz.edu.tr)

Engin ÜNGÜREN

Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi, (enginunguren@akdeniz.edu.tr)

Hüseyin AVSALLI

Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi

Osman Nuri DEMİREL

Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Turizm, Turizm
Eğitimi, Eğitim
Memnuniyeti,
Gelecek Planı,
Gelecek Kaygısı

Turizm eğitimi almış olan kişilerin, turizm sektöründe çalışmadıkları ya da sektörde çalışmaya başladıktan belli bir süre sonra turizm sektöründen ayrıldıkları yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu kapsamda araştırmanın amacını üniversitede turizm eğitimi alan öğrencilerinin eğitim memnuniyetinin belirlenmesi ve geleceğe yönelik bakış açılarını tespit edilmesi oluşturmaktadır. Araştırmaya üç farklı üniversiteden toplam 446 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin turizm bölümünü bilinçsiz bir şekilde tercih ettikleri, üst sınıflardaki öğrencilerin gelecek kaygısının arttığı ve eğitimden duydukları memnuniyetin azaldığı belirlenmiştir.

ABSTRACT

Keywords:

Tourism, Tourism
Education, Education
Satisfaction, Future
Plan, Future Anxiety.

Studies suggest that people who have studied tourism education tend not to work in tourism sector, and even if they start working in tourism sector, they leave the sector after a certain period of time to leave the tourism sector. In this context, purpose of this research university to determine the satisfaction of tourism education and training of the student's perspectives for the future is to be determined. 446 people from three different universities in total have participated in the study. According to the research results, it is understood that many students prefer tourism department unconsciously and there has been an increase in anxiety regarding their future and a decrease in their satisfaction for students who are in upper classes.

1. GİRİŞ

Turizm endüstrisinin ülke ekonomilerine yapmış olduğu katkının sürekli bir artış göstermesi (Keung, 2000:121), turizm pazarında rekabeti artırarak nitelikli insan gücüne olan bağlılığını daha da açığa çıkarmıştır (Sem ve Clements,1996:94). Modern turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün meslekî ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Christou, 1999:683; Alp, 1992:47). Nitelikli insan gücünde ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle sağlanabilir (Ünlüönen, 2000:218). İnsan kaynağına yatırım yapılmadığı sürece fiziksel ve teknolojik donanımın ve ekonomik gelişmelerin hizmet kalitesinin artırılmasında ve geliştirilmesinde tek başına önem ifade etmemektedir (Seymen, 2002:17).

İnsan kaynağına yatırımın özünü eğitim oluşturmaktadır. Bu kapsamda eğitim, bireyler için yüksek yaşam düzeyi elde etmenin, toplumlar için ise gelişme ve ilerlemenin, çağdaş ülkeler arasında yer almanın başlıca yolu olarak karşımıza çıkmaktadır (Hergüner vd., 2002:45). Eğitim, özellikle sanayi ve hizmet sektörünün gereksinim duyduğu bilgi ve beceriye sahip nitelikli işgücünü geliştirerek, çalışanları daha verimli kılarak ekonomik büyümeye önemli katkılarda bulunur (Woodhall, 1979:34). Bu bilgiler ışığında eğitim; “önceden saptanmış amaçlar doğrultusunda insan davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan plânlı etkiler dizesidir” (Karşlı, 2003:9) şeklinde tanımlanmıştır.

Turizm eğitimi mesleki ve teknik eğitim içersine değerlendirilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim, “millî eğitim sisteminin bütünlüğü içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörleriyle birlikte her türlü mesleki ve teknik eğitim hizmetlerinin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eşgüdümü ile yönetim, denetim ve öğretim etkinliklerinin bütünü” (Şahin ve Fındık, 2008:65) şeklinde tanımlanmıştır.

Bu doğrultuda turizm eğitim kurumlarının temel amacı, turizm sektöründe iş görece elemanları temel eğitimden geçirerek tüm eğitim alanlara turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak, turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamak (Mısırlı, 2002:42), yönetim tekniklerini öğretmek ve dünyada hakim, kabul görmüş anlayışa uyum sağlamak, yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonellerini yetiştirmektir (Üzümcü ve Bayraktar, 2004:80). Kısaca turizm eğitimi, turizm hareketini ve ekonomisini halka ve öğrenim gören gençliğe öğretmek, turizm konusunda bilgili, kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesini amaçlayan çalışmalar bütünüdür (Sezgin, 2001:135; Hacıoğlu, 1992:92).

Bu amaçları kapsayan eğitim sürecinin içeriğinde uygulama, ekonomik olma, gelişmelere uyum sağlayarak hayata hazırlayıcı olma, devamlılık, topluma ve sektöre dönük olma vb. nitelikleri barındırması gerekmektedir (Aklan vd., 1996:17). Aksi takdirde turizm alanındaki altyapı yatırımları, nitelik ve nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun sosyal üst yapı yatırımları içerisinde en önemli unsuru oluşturan turizm eğitimi ile desteklenmedikçe yarar sağlamayacaktır (Tüylüoğlu, 2003:10).

2. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİ

Türkiye'de mesleki turizm eğitimi; örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Örgün turizm eğitimi veren öğretim kurumları, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren okullardan oluşmaktadır. Yaygın turizm eğitimi ise; gerek resmi gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğinde bir görünüm arz etmektedir (Ünlüönen ve Boylu, 2005:15).

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre önlisans öğretimi, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılık (bazı üniversitelerde dört yarıyla ek olarak, iki yarıyıldan oluşan yabancı dil hazırlık sınıflarının olması sebebiyle eğitim-öğretim süresi altı yarıyla çıkmaktadır) bir programı kapsayan yükseköğretimdir. Yükseköğretimde önlisans düzeyinde turizm eğitimi, 1970'li yılların ortalarında Boğaziçi ve Ege Üniversiteleri'nde ara insan gücü yetiştirmek üzere açılmış olan önlisans yüksek okullarında bir program olarak faaliyetine başlamıştır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde 2003-2004 öğretim yılına kadar, Türkiye'de yükseköğretim kurumları bünyesinde, "turizm ve otelcilik", "turizm işletmeciliği", "otel yöneticiliği", "turizm işletmeciliği ve otelcilik", "turizm rehberliği", "turizm yönetimi", "mutfak yönetimi", "yiyecek-içecek işletmeciliği", "seyahat işletmeciliği", "seyahat işletmeciliği ve tur operatörlüğü", "seyahat ve tur işletmeciliği", vb. isimlerde turizm önlisans programları yürütülmüştür. MEB ve YÖK, Meslek Yüksek Okulları Program Geliştirme Projesi kapsamında yapılan bir çalışmayla birlikte, önlisans düzeyindeki turizm programlarını; "Turizm ve Otel İşletmeciliği" ve "Turizm ve Seyahat İşletmeciliği" olmak üzere iki ana program olarak yeniden düzenlenmiştir. 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılından itibaren ise bu programlar, "Ağırlama Hizmetleri" ve "Turizm ve Seyahat Hizmetleri" şeklinde yeniden yapılandırılmıştır (Ünlüönen ve Boylu, 2009:959).

2009-2010 Eğitim-Öğretim Yılı itibariyle, Türkiye'de önlisans düzeyinde toplam 210 turizm programı bulunmaktadır. Bu programların 181'i devlet üniversiteleri bünyesinde, 29'u ise vakıf üniversiteleri bünyesindedir. İkinci öğretim ve uzaktan eğitim programlarıyla birlikte toplam sayı 315 olmaktadır.

Lisans Eğitimi, ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıl (bazı üniversitelerde sekiz yarıyla ek olarak, iki yarıyıldan oluşan yabancı dil hazırlık sınıflarının olması sebebiyle eğitim-öğretim on altı yarıyla çıkmaktadır) ve dört yıl (hazırlık sınıfı bulunan üniversitelerde beş yıl)'ı kapsayan yüksek öğretim türüdür. Bu tip bir eğitimin amacı, turizm sektöründeki başlangıç düzey yöneticilerini yetiştirmektir.

Türkiye'de 1992 yılından itibaren çok sayıda yeni üniversitenin açılmış olması ve açılmaya devam edilmesi, turizm lisans programlarının sayılarında adeta bir patlama yaşanmasına sebep olmuştur. 2009-2010 yılı ÖSYS Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu incelendiğinde lisans düzeyinde öğrenci kabul eden program sayısının 59 olduğu görülmektedir. 59 programın 47'si devlet üniversitelerinde, 12'si ise vakıf üniversitelerinde yer almaktadır. İkinci öğretim programlarıyla birlikte bu sayı 81'e çıkmaktadır (Ünlüönen ve Boylu, 2009:963).

Turizm eğitimi alan öğrenciler sektörün potansiyel birer temsilcisi durumundadır. "Bir eğitim sisteminin etkinliğinin ve kalitesinin, eğittiği kişilerin iş gücü piyasasındaki yer ve konumlarıyla ölçülmesi" (Ünlüönen 2004:109), turizm eğitimi veren kurumların etkinliği ve kalitesiyle beraber öğrencilerin durumlarını da incelemeyi gerektirmektedir.

Turizm eğitimi veren kurumların sayısındaki artışın, mezunların sayısındaki artışa yansımaya rağmen, sektörde istihdam edilen turizm eğitimi almış personel sayısına yansımaması diğer bir sorunu oluşturmaktadır (Eser, 2002:144). Çünkü turizmle ilgili meslek ve meslekte çalışanlar, eğitilmiş iş görenler ve mezunlar herhangi bir yasal düzenlemeyle korunmamaktadır (Mısırlı, 2002: 41). Bu durumda mezunlar başka sektörlere yönelmektedir. Yapılan araştırmalardan turizm eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin, zamanla sektörden ayrıldığı saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Üzerinde Yapılmış Çalışmalarla İlgili Literatür Taraması

Yazar/ Yazarlar	Temel Bulgu
Kızılırmak (2000), Kuşlivan ve Kuşlivan (2000), Ağaoglu (1991), Tüylüoğlu (2003), King ve arkadaşları (2003), Altman ve Brothers (1995)	Turizm sektörünün işgücü ihtiyacını, turizm eğitimi almamış işgücünü istihdam ederek karşılamakta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca turizm eğitimi almış mezunların büyük çoğunluğunun turizm sektörü dışında istihdam edildiği saptanmıştır.
Ünlüönen (2004), Kuşlivan ve Kuşlivan (2000)	Öğrencilerin okumakta oldukları programa ve mezuniyet sonrası iş imkanları ile ilgili bakış açılarında zamanla olumsuz yönde değişimler saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun seçtiği bölümden pişman oldukları ifade edilmiştir.
Aksu ve Köksal (2005)	Öğrencilerin sektöre karşı olumsuz bir tutum ve görüş içerisinde oldukları saptanmıştır. Çoğunlukla olumsuz tutum ve görüş içerisinde olan öğrencilerin yanında olumlu görüş beyan eden öğrenciler de bulunmuş, bu öğrencilerin üniversite giriş sınavında turizm bölümünü ilk sırada ve istekli seçtikleri, stajlarını yurt dışında gerçekleştirdikleri belirtilmiştir.
Güzel (2006), Aktaş ve Boyacı (1992)	Yükseköğretim kurumlarında sunulan turizm eğitiminin öğrencilerin beklentilerini karşılamadığını ve öğrencilerin tatmin düzeylerinin oldukça düşük olduğunu tespit edilmiştir.
Kozak ve Kızılırmak (2001), Pavesic ve Brymer (1990), Baron ve Maxwell (1993), Getz (1994)	Staj yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre sektöre karşı daha olumsuz tutum içinde olduklarını saptanmıştır. Turizm eğitimi almış mezunların zamanla turizm sektöründe çalışmak istemediklerini ifade görülmüştür.
Pelit ve Güçer (2006) Çakır (1998), Kuşlivan ve Kuşlivan (2000), Baron ve Maxwell (1993)	Öğrenciler, verilen eğitimin staj esnasında yarar sağlamadığını belirtmiş ve staj yaptıkları kurumlarının kendilerini ucuz iş gücü olarak gördükleri ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin staj uygulamalarından memnun olmadıkları ve stajın öğrencileri meslektan uzaklaştırdığı saptanmıştır.
Demirer (2000), Johnstone (1994)	Turizm işletmeciliği öğrencilerinin, sektör temsilcilerinin beklentilerini tam anlamıyla karşılamadıkları tespit edilmiştir.
Koyuncu (2000)	Turizm işletmeciliği öğrencilerinin beklentilerinin sektörle uyumadığını saptamış ve çalışma koşullarının öğrencileri olumsuz tutum içersine sürüklediği ifade edilmiştir.
Üzümcü ve Bayraktar (2004)	Turizm eğitimcilerinin verdiği mesleki eğitimi etik açıdan inceledikleri araştırmada, etik ilkelerin tam olarak uygulanmadığını ve verilen eğitimin yetersiz olduğunu saptamışlardır.
Purcell ve Quinn (1996)	Turizm endüstrisinde çalışanların eğitim durumları diğer sektörlerde çalışanlara göre düşük kaldığı tespit etmiştir.
Koko ve Guerrier (1994)	Turizm eğitimi almış mezunların çalışma koşullarının zorluğu, katılım ve gelişim fırsatlarının sınırlılığı, motivasyon yetersizliği ve iş tatminsizliğinden dolayı sektörü terk ettiklerini saptamışlardır.

Turizm eğitimi almış ve alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik araştırmalardan; turizm eğitimi almış, özellikle üniversite mezunlarının sektörü terk etme ve başka sektörlerde çalışmak istedikleri anlaşılmıştır. Bu sorunların devam ediyor olması, yapılan çalışmalar sonucu öne sürülen çözüm önerilerinin uygulamaya dönüştürülmesinde başarıya ulaşılamadığı izlenimini vermektedir (Üngüren ve Ehtiyar, 2009:2097).

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Türkiye’de yüksek öğretim kurumları düzeyinde turizm eğitimi görmekte olan, önlisans, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin, eğitim memnuniyetin seviyesini ölçmek ve geleceğe yönelik bakış açılarını tespit etmektedir. Araştırmanın evrenini Akdeniz Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi’nin ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim veren 5 farklı bölümünde (turizm işletmeciliği, konaklama işletmeciliği, seyahat işletmeciliği, ağırlama hizmetleri ve turist rehberliği) turizm eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ana kütleden üzerinden seçilmiş olup, ana kütleyi temsil gücüne sahip örneklem gruplarından her birisine anket uygulanarak araştırma için gerekli olan veriler elde edilmiştir. Uygulanan toplam anket sayısı 500 olup, sağlıklı veri elde edilen anket sayısı 446’dır. Anketlerin tamamı örneklem gruplarındaki bireylere birebir uygulanmıştır. Anket uygulanması 2010 Mart-Mayıs ayları arasında Antalya, Balıkesir ve Isparta illerindeki üniversitelerin turizm eğitimi veren bölümlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin eğitim memnuniyeti ve geleceğe yönelik düşüncelerini belirlemek için Mustafa Kılıç (1987:251-252) tarafından geliştirilen problem tarama envanterinin önermelerinden faydalanılmıştır. Problem tarama envanteri; öğrencilerin sağlık - beden, okul - öğretmen - ders, aile, toplumsal ilişkiler,

mesleki gelecek ve kişilik alanlarındaki problemlerini kendi ifade tarzlarıyla ortaya çıkarmak ve bu problemlerin giderilmesi amacıyla uygulanan bir envanterdir. Verilerin analizinde SPSS 13.0 programı kullanılmıştır. Demografik değişkenlere ilişkin verilerin yorumlanmasında frekans ve yüzde analizinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin eğitim memnuniyeti ve geleceğe yönelik düşüncelerinin hangi boyutlardan oluştuğunu belirleyebilmek amacı ile ölçekte yer alan önermeler faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizinden elde edilen boyutların demografik özellikleri itibari ile farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile t testi, ANOVA uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Demografik Bulgular

Cinsiyet	n	%	Sınıf	n	%
Kız	192	43,0	1. Sınıf	151	34,7
Erkek	254	57,0	2. Sınıf	111	25,5
Yaş	n	%	3. Sınıf	89	20,5
17-21 yas	258	57,8	4. Sınıf	68	15,6
22-26 yas	181	40,6	Uzatmalı	7	1,6
27 ve üzeri	7	1,6	Yüksek Lisans	9	2,1
Mezun Olunan Lise	n	%	Eğitim Alınan Bölüm	n	%
Düz lise	174	39,0	Turizm İşletmeciliği	142	33,8
Anadolu lisesi	85	19,1	Seyahat İşletmeciliği	81	19,3
Anadolu Turizm Meslek Lisesi	85	19,1	Konaklama İşletmeciliği	74	17,6
Süper Lise	62	13,9	Turist Rehberliği	48	11,4
Diğer (Meslek Liseleri)	40	9,0	Ağırlama Hizmetleri	75	17,9

Örneklem grubundan ankete cevap veren toplam kişi sayısı 446'dır. Bunların %43'ünü (192 kişi) kız öğrenciler, %57'sini (254 kişi) ise erkek öğrencilerden oluşturmaktadır. Öğrencilerin %37,7'si (151 kişi) "1. sınıf", %25,5'i (111 kişi) "2. sınıf", %20,5'i (89 kişi) "3. sınıf", %15,6'sı (68 kişi) "4. sınıf", %1,6'sı (7 kişi) "uzatmalı", %2,1'i (9 kişi) ise "yüksek lisans" öğrencisidir. Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin %33,8'i (142 kişi) turizm işletmeciliği bölümü, %19,3'ü (81 kişi) seyahat işletmeciliği bölümü, %17,6'sı (74 kişi) konaklama işletmeciliği bölümü, %11,4'ü (48 kişi) turist rehberliği bölümü, %17,9'u (75 kişi) ise ağırlama hizmetleri bölümü öğrencisidir.

Tablo 3. Öğrencilerin Okudukları Bölüme Tercih Nedenleri

Bölüm tercih Nedeni*	n	%
Sınavda almış olduğum puana göre tercih yaptığım için	179	40,1
Eğitimi almış olduğum mesleği sevdiğim için	117	26,2
Günümüzde geçerli bir meslek olduğu için	104	23,3
Başka seçeneğim olmadığı için	64	14,3
Çevrem (öğretmen, aile) tavsiyesi olduğu için	64	14,3
Diğer	31	7,0

* Öğrenciler birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

Tablo 3'te araştırma kapsamı içerisinde yer alan öğrencilerin okuduğu bölümü tercih etme nedenleri yer almaktadır. Öğrencilerin okuduğu bölümü tercih nedeni olarak % 40,1'lik oranla ilk sırada sınavda almış olduğu puana göre tercih yapma seçeneği germektedir. Bir anlamda öğrencilerin büyük çoğunluğu, okuduğu bölümü, daha önceden planlamadan, sadece bir üniversite okuma düşüncesiyle geldikleri anlaşılmaktadır. Öğrencileri ikinci sırada okuduğu bölümü tercih nedeni olarak (% 26,2), eğitimini almış olduğu mesleği sevmeye yer almaktadır. Bu sonuçtan öğrencilerin ¼'ü okudukları bölümü bilerek ve isteyerek yani bilinçli tercih yaptığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin üçüncü sıradaki tercih nedeni (%23,3) turizmin günümüzde geçerli bir meslek olmasıdır. Bu durum ise öğrencilerin kendi istidatları dışında, bir tercih nedeniyle geldiklerini göstermektedir. Öğrencilerin okuduğu bölümü tercih nedeni olarak dördüncü sırada, "başka seçeneği olmaması", beşinci sırada "çevrenin tavsiyesi" ve en son olarak "diğer nedenler" yer almaktadır. Elde edilen bu sonuçlardan, öğrencilerin yarısından fazla okuduğu bölümü, istek dışı, bilinçsiz dış faktörlere dayalı tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablo 4. Faktör Analizi

Özdeğer	3,78	1,52	1,32	1,10
Varyansı Açıklama Oranı %	17,19	14,49	1,96	1,31
Faktör 1: Gelecek Kaygısı				
10. Mezun olduktan sonra iş bulamama ihtimali beni korkutuyor	,744			
11. İleride ailemi geçindirememekten korkuyorum	,724			
9. Ekonomik sebeplerden öğrenimime devam edemeyeceğimden korkuyorum	,653			
13. Mezuniyet sonrasında tam olarak ne yapacağımı bilmiyorum	,581			
Faktör 2: Eğitim ve Uygulamalarıyla İlgili Memnuniyet				
5. Turizm ile ilgili derslerin yetersiz olduğunu düşünüyorum		,776		
6. Genel olarak almış olduğum eğitimden memnun değilim		,773		
4. Stajlardan memnun değilim		,575		
Faktör 3:Gelecek Planı				
12. Mezuniyet sonrası akademik kariyer yapmak istiyorum			,700	
14. Mezuniyet sonrası turizmde çalışmayı düşünmüyorum			,651	
7. Okulu bırakmak istiyorum			,446	
Faktör 4: Dersler ve Uygulamalarıyla İlgili Memnuniyet				
1. Sevmediğim dersleri okumakta zorlanıyorum				,743
2. Dersler çok zor, anlamadan ezberlemek zorunda kalıyorum				,714
3. Haftalık ders programları iyi hazırlanmıyor				,655
•Toplam Varyansı Açıklama Oranı	% 55,04			
•KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy)	,781			
•Bartlett's Test of Sphericity	1192,9; sig= 0,00			
•Cronbach Alfa (Güvenirlilik Katsayısı)	,789			

Araştırmaya katılan öğrencilerin almış oldukları eğitime ve geleceğe yönelik algılama ve tutumlarını belirlemek için ölçekte bulunan 14 önermeye faktör analizi uygulanmıştır (Tablo 4). Faktör analizi, Varimax eksen döndürmesi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Faktörlerin hesaplanmasında özdeğer (Eigenvalues) istatistikinden yararlanılmıştır. Araştırmada faktörler belirlenirken madde (değişken) yüklerinin en az 0.35 olması ve diğer faktörlere oranla en yüksek değerde olması esas alınmıştır. Ayrıca edilen verilerin faktör çözümlemesine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi uygulanmıştır. KMO (Kaiser-Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri araştırma verilerine faktör analizi uygulayabilme koşulunu gösteren değerdir. Bartlett's Test of Sphericity değeri araştırma verilerinden anlamlı faktörler veya değişkenler çıkarılabileceğini gösteren değerdir. Ölçekte yer alan 14 önermeye uygulanan faktör analizi sonucunda 4 faktör (boyut) saptanmıştır.

Uygulanan faktör analizi sonucunda KMO (Kaiser-Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri 0,781 düzeylerinde tatmin edici bir değer olarak hesaplanmıştır. Araştırma verilerinden anlamlı faktörler veya değişkenler çıkarılabileceğini gösteren küresellik derecesi de (Bartlett's Test of Sphericity) 1192,9 olarak hesaplanmış ve elde edilen bu değer 0,000 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu iki test sonucundan elde edilen bulgu faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi yapabilmek için uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışması için "Cronbach Alpha" iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Toplam 14 maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlık/güvenirlilik katsayısı $\alpha=0.789$ olarak bulunmuştur. Ankette yer alan ifadeler için elde edilen Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısının istatistiksel anlamda yeterli düzeyde olduğu anlaşılmakta ve ölçeğin tutarlı ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4'de faktör analizi sonucu elde edilen 4 faktör ve bunlara ilişkin özdeğerler ve varyansı açıklama oranları ile birlikte ölçekte yer alan her bir maddenin hangi faktörle ilişkili olduğunu belirten faktör yük değerleri gösterilmiştir. Faktör analizi sonucu elde edilen 4 faktörün toplam varyansı açıklama oranı da % 55,04 düzeylerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 5. T-Testi ve Anova Analizi Sonuçları

Tanıttıcı Özellikler		Gelecek Kaygısı	Eğitim Memnuniyeti	Kariyer Planı	Ders Memnuniyeti
Cinsiyet	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Kız	192	2,85± ,93	3,05± ,98	2,67± ,76	3,04± 1,0
Erkek	254	3,08± 1,0	3,25± ,95	2,67± ,77	3,37± ,93
t testi		p=,016*	p=,033*	p=,990	p=,001*
Yaş	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
17-21 yaş	258	2,91± ,98	3,02± ,91	2,62± ,72	3,18± ,96
22-26 yaş	181	3,11± ,97	3,39± 1,0	2,75± ,82	3,30± 1,0
27 yaş ve üzeri	7	2,32± ,96	2,63± ,56	2,32± ,75	3,04± 1,3
Anova Analizi		p=,023*	p=,000*	p=,117	p=,443
Mezun Olunan Lise	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Düz lise	174	3,09± ,95	3,30± ,98	2,78± ,87	3,20± 1,0
Anadolu Lisesi	85	2,92± ,90	3,06± 1,0	2,56± ,69	3,34± ,97
A.Turizm Meslek Lisesi	85	2,95± 1,1	3,04± ,82	2,52± ,69	3,18± 1,0
Süper Lise	62	2,88± ,93	3,24± ,99	2,77± ,67	3,23± 1,0
Diğer (Meslek Liseleri)	40	2,86± 1,0	2,91± ,94	2,60± ,66	3,19± 1,0
Anova Analizi		p=,441	p=,058	p=,053	p=,817
Bölüm	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Turizm İşletmeciliği	142	3,16± ,94	3,43± ,93	2,82± ,79	3,60± ,86
Seyahat İşletmeciliği	81	2,80± ,96	3,06± ,95	2,51± ,72	3,16± 1,0
Konaklama İşletmeciliği	74	2,75± ,92	2,97± ,96	2,48± ,80	2,86± 1,0
Turist Rehberliği	48	2,88± ,94	3,17± 1,1	2,72± ,81	2,83± ,96
Ağırlama Hizmetleri	75	3,04± 1,1	3,08± ,89	2,80± ,65	3,14± 1,0
Anova Analizi		p=,016*	p=,006*	p=,003*	p=,000*
Sınıf	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
1. Sınıf	151	2,96± 1,0	2,93± ,86	2,63± ,73	3,29± ,98
2. Sınıf	111	2,89± ,93	3,13± ,93	2,58± ,73	3,11± ,90
3. Sınıf	89	3,17± ,97	3,56± ,96	2,95± ,82	3,35± 1,1
4. Sınıf	68	3,06± ,90	3,34± 1,0	2,56± ,80	3,26± 1,0
Uzatmalı	7	2,96± ,58	3,38± ,97	2,11± ,49	3,52± 1,0
Yüksek Lisans	9	2,27± 1,0	2,74± 1,0	2,99± ,59	2,33± ,64
Anova Analizi		p=,093	p=,000*	p=,001*	p=,048*
BÖLÜM TERCİH NEDENLERİ					
Sınavda Alınan Puan	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Evet	179	3,10± ,86	3,35± ,93	2,7± ,80	3,22± 1,0
Hayır	267	2,90± 1,0	3,04± ,96	2,61± ,74	3,23± 1,0
t testi		p=,034*	p=,001*	p=,045*	p=,808
Mesleği Sevmek	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Evet	117	2,73± 1,0	2,9± ,90	2,43± ,71	3,13± 1,0
Hayır	329	3,07± ,94	3,2± ,97	2,76± ,77	3,21± ,99
t testi		p=,001*	p=,001*	p=,000*	p=,230
Geçerli meslek	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Evet	104	2,75± ,99	2,96± ,96	2,63± ,68	3,23± ,90
Hayır	342	3,05± ,97	3,23± ,96	2,68± ,79	3,22± 1,0
t testi		p=,008*	p=,012*	p=,556	p=,984
Başka Seçeneğin Olmaması	n	x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Evet	64	3,39± ,96	3,49± ,84	2,95± ,78	3,57± 1,0
Hayır	382	2,91± ,97	3,11± ,97	2,62± ,75	3,17± ,98
t testi		p=,001*	p=,002*	p=,002*	p=,005*
Çevre Tavsiyesi		x± ss	x± ss	x± ss	x± ss
Evet	64	3,09± ,89	3,24± ,99	2,69± ,66	3,33± ,94
Hayır	382	2,96± ,99	3,15± ,96	2,67± ,78	3,21± ,99
t testi		p=,348	p=,449	p=,779	p=,352
x ± ss : ortalama±standart sapma; *:p<0,05; 1: Tamamen katılıyorum5: Hiç Katılmıyorum					

Tablo 5'te yer alan t testi sonuçları, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, gelecek kaygısı, eğitim memnuniyeti ve ders memnuniyeti boyutlarında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Erkek öğrencilerin eğitimden (p=,033<0,05) ve derslerden duydukları memnuniyetin (p=,001<0,05) kız öğrencilere göre düşük seviyede olduğu ve geleceğe yönelik kaygı

düzeylerinin yüksek olduğu ($p=,016<0,05$) istatistiksel olarak farklılık göstermektedir. Anova analizi sonuçlarına göre öğrencilerin gelecek kaygılarının ($p=,023<0,05$) ve eğitimden duydukları memnuniyetin ($p=,000<0,05$) yaşlarına göre manidar şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin gelecek kaygısının ($p=,016<0,05$), eğitim memnuniyetinin ($p=,006<0,05$) kariyer planının ($p=,003<0,05$) ve ders memnuniyetinin ($p=,000<0,05$), okudukları bölüm değişkenine bağlı olarak istatistiksel farklılıklar gösterdiği Tablo 5’de görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin sınıf değişkenine göre, eğitimi memnuniyetinin ($p=,000<0,05$), kariyer planının ($p=,001<0,05$) ve ders memnuniyetinin ($p=,048<0,05$) istatistiksel olarak farklılaştığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin okudukları bölümü tercih nedenleri ile faktör boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için t testi uygulanmıştır. Tablo 5’te yer alan t testi sonuçlarına göre çevrenin tavsiyesi dışındaki tercih nedenleri ile faktör boyutları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır.

SONUÇ

Türkiye’de yüksek öğretim kurumları düzeyinde turizm eğitimi görmekte olan, önlisans, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin, eğitim memnuniyetin seviyesini ölçmek ve geleceğe yönelik bakış açılarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada;

- Öğrencilerin yarısından fazlasının, okudukları bölüme bilinçsiz, daha önceden planlamadan, sadece bir üniversite okuma düşüncesiyle geldikleri ve günün şartlarında geçerli bir meslek olarak gördüklerinden dolayı seçtikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin sadece ¼’ü okudukları bölümü bilerek ve isteyerek, bilinçli tercih yaparak yerleşmişlerdir.
- Erkek öğrencilerin gelecek kaygısı kız öğrencilere göre manidar şekilde daha yüksektir. Aynı zamanda erkek öğrencilerin eğitimden duydukları memnuniyet, kız öğrencilere göre daha düşük düzeydedir.
- 27 yaş ve üzerindeki öğrencilerin, daha alt yaş gruptaki öğrencilere göre gelecek kaygıları düşük, eğitim memnuniyetleri ise daha yüksek düzeydedir. Yaşın ilerlemesiyle öğrencilerin hayata daha gerçekçi baktığı, içinde bulunulan durumu fark edip en iyi şekilde değerlendirmeye çalıştıkları ve almış oldukları eğitimden en iyi şekilde faydalanmaya çalıştıkları söylenebilir.
- Öğrencilerin mezun olduğu lise türünün eğitim memnuniyeti ve geleceğe yönelik bakış açıları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.
- Öğrencilerin okudukları bölüme göre eğitim memnuniyet düzeylerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının değiştiği anlaşılmıştır. Turizm işletmeciliği bölümü okuyan öğrencilerin eğitim ve ders memnuniyeti en düşük düzeyde olup, gelecek kaygıları ise yüksek düzeydedir. Ayrıca okudukları bölümde kariyer yapma konusunda da en düşük katılım içerisinde oldukları belirlenmiştir. Seyahat acentacılığı, konaklama işletmeciliği ve turist rehberliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin ise eğitim memnuniyetleri ise turizm işletmeciliği bölümü öğrencilerine oranla yüksektir. Burada, turizm eğitiminde bölümleşmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu sayede öğrenciler mezun olduklarında turizm sektöründe hangi alanlarda görev alacaklarını bilmekte ve kendilerini buna göre hazırlamaktadırlar. Böylece eğitimini aldıkları alanda uzmanlaşabilmekte ve geleceğe daha fazla güvenle bakabilmektedirler.
- Özellikle 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin 1. ve 2. sınıf öğrencilerine göre gelecek kaygıları daha yüksek düzeyde olup, eğitimden ve derslerden duydukları memnuniyet düzeyinin daha düşük olduğu saptanmıştır.
- Sınavda almış oldukları puandan dolayı okudukları bölümü tercih eden öğrencilerin, gelecek kaygısının daha yüksek ve eğitimden aldıkları memnuniyet daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Ayrıca okudukları bölümde kariyer yapmaya konusunda da en düşük katılım içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.
- Okudukları bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerin gelecek kaygılarının daha düşük, eğitimi memnuniyetinin daha yüksek olduğu ve okudukları bölümde kariyer yapmaya konusunda daha istekli oldukları ifade edilebilir.
- Okudukları bölümü, başka seçenekleri olmadığından dolayı tercih eden öğrencilerin, gelecek kaygılarının daha yüksek, eğitim memnuniyetlerinin daha düşük ve meslekte kariyer yapma isteklerinin daha belirsiz olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere öğrencilerin bilinçsiz tercih yapmakta ve bunun bir sonucu olarak yerleştikleri bölümlerde istedikleri şartları bulamamakta ve gelecekle ilgili karamsar bir yapıya bürünmektedirler. Bu durumların aşılabilmesi için özellikle orta öğretim kurumlarında verilen rehberlik hizmetlerinin daha nitelikli hale getirilmesi ve öğrencilerin gelecekle ilgili planlayabilecekleri beceriyi onlara kazandırabilmesi gerekmektedir. Hatta üniversite tercih dönemlerinde öğrencilerin becerileriyle paralel olan bölümleri seçmeleri yönünde teşvik edici olmalıdırlar. Bunun yanı sıra öğrenciler tercih ettikleri bölümlerin niteliklerini bilmeli ve bu niteliklerin kendi potansiyelleriyle uyumlu olup olmadığını karşılaştırmalıdırlar. Ancak böyle bir kritik yaptıktan sonra o bölümü tercih etme veya etmeme kararını vermelidirler.

Erkek öğrencilerin kaygı düzeylerinin bayan öğrencilerden yüksek çıkmasının bir nedeni ileride ailelerini geçindiremeyecekleri korkusunu taşımalarıdır. Bu şekilde düşünen erkek öğrencilerin “turizm ile ilgili derslerin yetersiz olduğunu düşünüyorum” sorusuna yüksek oranda katılım gösterdiklerini de göz önüne aldığımızda, turizm eğitimi

vermekte olan eğitim kurumlarının ders müfredatlarının turizm sektörüne kalifiye eleman yetiştirme açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşmaktayız. Ortaya çıkan bu problemin çözülebilmesi, turizm eğitimi vermekte olan eğitim kurumlarının turizm sektörü temsilcileriyle bir araya gelmelerine ve ders müfredatını karşılıklı fikir alışverişleriyle oluşturmalarına bağlıdır. Aksi takdirde eğitim kurumları turizm sektörünün gerçek anlamda ihtiyaç duyduğu kalifiye personeli yetiştirmekte yetersiz kalacak ve bu kurumlardan mezun olarak sektörde tutunamayan öğrenciler turizm dışında başka alanlara yöneleceklerdir.

Turizm eğitimi alanında yaşanmakta olan bu problemlerin çözümünde başta yükseköğretim kurumlarına ve turizm sektörü temsilcilerine ardından Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na büyük işler düşmektedir. Söz konusu ilgililer bir araya gelerek turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu kalifiye personelin niteliklerini tespit etmeli ve bu nitelikleri onlara kazandırabilecek ortamı oluşturmalarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ile yüksek öğretim kurumlarının bünyelerinde bulunan turizm bölümleriyle ilgili ders müfredatları birbirlerine paralel olarak yapılandırılmalı ve bu işlem sırasında turizm sektörü temsilcilerinin görüşleri mutlaka alınmalıdır.

Sezonluk stajlardan sonra öğrencilerden mutlaka geri bildirim alınmalıdır. Eğer öğrencilerin turizm işletmelerinde yaşadığı sorunlar varsa stajların verimliliğinin artırılması için sorunların çözümüne yönelik önlemler alınmalıdır.

Öğrencilerin derslerden duydukları memnuniyeti artırmak ve kendilerini turizm sektöründe çalışmak için hazır hissetmelerini sağlayabilmek adına derslerde iş başı eğitim modeli benimsenmeli ve böylece öğrencilerin pratik eğitim ihtiyaçları da karşılanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKSU, A.A, KÖKSAL, C.D. (2005). "Perceptions and Attitudes of Tourism Students in Turkey", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (4/5): 436-447.
- AKTAŞ, A., BOYACI, C. (1992). "Üniversiteler Kurumunda Lisans Düzeyinde Turizm İşletmeciliği ve Akdeniz Örneği", III. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası Belediye Yayınları-5.
- ALKAN, C., DOĞAN, H. ve SEZGİN, İ. (1996). "Meslekî ve Teknik Eğitimin Esasları: Kavramlar, Gelişmeler, Uygulamalar, Yönelmeler", Ankara, Gazi Büro Kitabevi.
- ALP, T. (1992). "Türkiye'de Turizm Eğitimin Yapısı, Uygulanan Politikalar ve Sonuçları", *Turizm Eğitimi*, Ankara, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Yorum Basım Yayın Sanayi Ticaret Şirketi: 47.
- ALTMAN, L.A., BROTHERS, L.R. (1995). "Career Longevity of Hospitality Graduates", *FIU Hospitality Review*, 13(2), 77-83.
- BARON, P., MAXWELL, G. (1993). "Hospitality Management Students' Image Of The Hospitality Industry", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 5 (5), 5-8.
- CHRISTOU, E. (1999). "Hospitality Management Education In Greece: An Exploratory Study", *Tourism Management*, 20(6): 683-691.
- ÇAKIR, İ. (1998). "Türkiye'de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri", Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Meslek Yüksekokulu 1.Ulusal Turizm Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Eğirdir.
- DEMİRELER, H., (2000). "Kapadokya Bölgesi Turizm Belgeli Konaklama İşletmeleri Üst ve Orta Düzey Yöneticilerinin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinden Beklentilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Kapadokya Toplantıları VII. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu*, 8-23.
- ESER, Z. (2002). "Turizm Eğitimine Üç Açılı Yaklaşım: Profesyonel Eğitim, Mesleki Beceri Eğitimi ve Girişimcilik Eğitimi", *Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri II. Cilt*, Ankara: 144.
- GETZ, D. (1994). "Students' Work Experiences, Perceptions And Attitudes Towards Careers in Hospitality And Tourism: A Longitudinal Case Study in Spey Valley", *Scotland, International Journal of Hospitality Management*, 13(1), 25-37.
- GÜZEL, N. G. (2006). "Yükseköğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- HACIOĞLU, N. (1992). "Yükseköğretimde Mesleki Turizm Eğitimi Geliştirme Perspektifleri", *Turizm Eğitimi*, Ankara, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Yorum Basım Yayın San. Ltd. Şti.: 92.
- HERGÜNER, G., ARSLAN, S. VE DÜNDAR, H. (2002). "Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Okul Deneyimi Dersini Algılama Düzeyleri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 11:44-58.
- KARSLI, M. D. (2003). "Öğretmenliğin Temel Kavramları", Ankara, Pegem Yayıncılık: 9.
- JOHNSTONE, D. (1994). "College at Work: Partnerships and Rebuilding of American Competence", *Journal of Higher Education*, 65(2), 168-181.
- KEUNG, S., W. (2000). "Tourist's Perception of Hotel Frontline Employees' Questionable Job-related Behaviour", *Tourism Management*, 21(2):121-134.
- KING, B., MCKERCHER, B., WARYSZAK, R. (2003). "A Comparative Study Of Hospitality And Tourism Graduates in Australia And Honh Kong", *The International Journal Of Tourism Research*, 5-6 Nov/Dec, 409-420.

- KIZILIRMAK, İ.(2000). “Yüksekokulların Turizm ve Otelcilik Programlarının Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” Milli Eğitim Dergisi,147: 54-60.
- KOKO, J., GUERRIER, Y. (1994). “Overeducation, Underemployment And Job Satisfaction: A Study Of Finnish Hotel Receptionist”, International Journal of Hospitality Management, 13(4): 375-386.
- KOYUNCU, M. (2000). “Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Turizm İşletmeleri Yöneticilerinden Beklentileri”, Kapadokya Toplantıları VII. Nevşehir: Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 24-35.
- KOZAK, M., KIZILIRMAK, İ. (2001). “Türkiye’de Meslek Yüksekokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 12 (Bahar Dönemi), 9-16.
- KUSLUVAN, S., KUŞLUVAN, Z. (2000). “Perceptions And Attitudes Of- Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey”, Tourism Management, 251-269.
- MISIRLI, İ. (2002). “Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon)”, Anatolia Turizm Araştırma Dergisi, 13(1): 39-55.
- PAVESİC, D.V., BRYMER, R.A. (1990). “Job Satisfaction: What’s Happening To the Young Managers?”, The Cornell Hotel And Restaurant Administration Quarterly, 30(4), 90-96.
- PELİT, E., GÜÇER, E. (2006). “Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeler Üzerine Bir Araştırma”, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1: 39-163.
- PURCELL, K., AND QUINN, J. (1996). “Exploring The Education-Employment Equation in Hospitality Management, A Comparison Of Graduates And HNS”, International Journal of Hospitality Management, 15(1): 51-68.
- SEM, J. and CLEMENTS, C. (1996). “Tourism and Recreation Management: Strategies for Public Lands”, Parks and Recreation, 31(9): 92-105.
- SEYMEN, A., O. (2002). “Turizm İşletmelerinde Oryantasyon Eğitiminin İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Önemi ve Buna Yönelik Program Modelinin Oluşturulması”. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 13(1): 15-25.
- SEZGİN, O.M. (2001). “Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı”, Ankara, Detay Yayıncılık: 135.
- ŞAHİN, İ. ve FINDIK, T. (2008). “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(3): 65-86.
- TÜYLÜOĞLU, T. (2003). “Türkiye’de Turizm Eğitiminin Niteliği”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 10.
- ÜNGÜREN, E. ve EHTİYAR, R. (2009). “Türk Ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması Ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma”, Journal of Yasar University, 4(14), 2093-2127.
- ÜNLÜÖNEN, K. (2000). “Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri Ve Algılamaları Açısından Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 3: 218-238.
- ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y. (2009). “Türkiye’deki Örgün Turizm Eğitimine İlişkin Rakamsal Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, 10.Ulusal Turizm Kongresi, Ankara: Detay Yayıncılık.
- ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y.(2005). “Türkiye’de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 3(12): 11-32.
- ÜNLÜÖNEN, K.(2004). “Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması (1998-1999 ve 2003-2004 Öğretim Yılları)”, Ticaret ve Turizm Eğitim Dergisi, 1: 108-130.
- ÜZÜMCÜ, T. P. ve BAYRAKTAR, S. (2004). “Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yüksek Öğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etiksel açıdan İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması”, 3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiri Kitabı: 80.
- WOODHALL, M. (1979). “Education, Work and Employment In Developing Countries - A Synthesis of Recent Research. Education Work and Employment, A Summary Review”, International Development Research Center Manuscript Reports, Ottawa: IDRC: 34.

